

CRONICÓ

ANY: 2018
ÈPOCA: II
NÚM.: 74

REVISTA DE L'ASSOCIACIÓ DE CRONISTES OFICIALS DEL REGNE DE VALÈNCIA

www.cronistesdelregnedevalencia.com

MEDALLA AL MÈRIT CULTURAL 2010 DE LA GENERALITAT VALENCIANA

L'ASSOCIACIÓ DE CRONISTES OFICIALS DEL REGNE DE VALÈNCIA EN 2017

L'activitat corporativa de la nostra Associació durant el passat any 2017, podem concretar-la destacant l'Assemblea Extraordinària que va tindre lloc l'11 de novembre en Alfafar, convidats per la Corporació Municipal, al complir-se segle i mig de la construcció de l'elegant edifici de l'Ajuntament.

En dita Assemblea s'homenatjà a Vicente Blasco Ibáñez, amb motiu de complir-se els 150 anys del naixement (29/01/1867), aportant-ne els Cronistes assistents nombroses comunicacions dedicades a la seua memòria. Dita jornada assembleària en queda reflexada en la breu Crònica, que ens remet el Cronista Oficial Gràfic d'Alzira Alfons Rovira, i que diu així:

“Los Cronistas del Reino de Valencia se reúnen en el Ayuntamiento de Alfafar

Por Alfonso Rovira. Cronista oficial de Alzira.

La Asociación de Cronistas Oficiales del Reino de Valencia, que preside Francisco de Paula Momblanch, con motivo de cumplir la Casa Consistorial de Alfafar 150 años, el sábado 11 de noviembre celebraron asamblea extraordinaria con asistencia de numeros cronistas de distintas poblaciones de la Comunidad.

A las 10 de la mañana fueron recibidos por el alcalde Juan Ramón Adsuar, acompañado del cronista local Francisco Catalá. Lo primero que hicieron los cronistas fue visitar la parroquia de Nuestra Señora del Don, patrona de la ciudad, donde recibieron toda clase de documentación por el cronista de la ciudad. De regreso al Ayuntamiento visitaron algunas dependencias, deteniéndose en una de las salas del primer piso, donde admiraron un cuadro donde se reflejaba el histórico acto de la “Jura de Santa Gadea” en Burgos.

Los cronistas se reunieron en el salón de plenos en la planta baja del edificio, donde tras la apertura de la sesión por el presidente, tomó la palabra para presentar al cronista oficial de la localidad, Francisco Catalá, quien explicó a los reunidos la historia del lugar donde se hallaban. A continuación, siguiendo la programación, intervino Francisco Pérez Puche, cronista oficial de Valencia, redactor del diario Las Provincias, quien realizó una completa disertación histórica sobre el político y novelista Vicente Blasco Ibáñez, en el 150 aniversario de su nacimiento -29 enero 1867- resaltando principalmente sobre su dedicación al periodismo.

Terminada la intervención de Pérez Puche, el presidente dio la bienvenida a los representantes de la Sociedad Económica “Amigos del País”, dando comienzo la Asamblea de los Cronistas reunidos, con la intervención en primer lugar del secretario José Ramón Sanchis, comenzando las intervenciones de los cronistas que dieron lectura de sus comunicaciones, comenzando José Carlos Casimiro, cronista de Benifairó de la Valldigna, siguiéndole César Salvo, cronista de Villar del Arzobispo; habló después Francisco de Paula Momblanch, cronista de Benilloba. Poco después, a la una en punto, hora prevista en la programación, se inició el homenaje a la Sociedad Económica “Amigos del País”, relatando el presidente una sucinta historia y la producción histórica en su tiempo, del bien hacer en la producción de la hoja de morera, de donde nace en Valencia la Lonja de la Seda, destacando la acción de don Jaquín Maldonado, que estuvo 20 años presidiendo esta Sociedad.

Desde 1985 fue presidida por el carcajentino Francisco Oltra, quien ostenta en la actualidad la presidencia honorífica. También estaba Jesús Soriano, presidente de comunicaciones institucionales. Esta entidad intervino en 2014, para que la Asociación de Cronistas del Reino de Valencia, recibiera la medalla de oro del Ayuntamiento de Valencia. Tras la intervención del presidente, se anunció el nombramiento de “Socio de honor” a la Asociación de Cronistas valencianos, recibiendo una placa conmemorativa el presidente de la entidad de Amigos del País, Vicente Cebolla, quien agradeció a los presentes esta distinción.

Finalizado el acto del homenaje, los cronistas reanudaron sus intervenciones con la lectura de las comunicaciones, interviniendo Toni Simón, cronista de Alcácer, siguiéndole Miguel Aparici Navarro, cronista de Cortes de Pallás, concluyendo José Ramón Sanchis, quien dio lectura de la comunicación de Vicente Hernández, cronista de Sax, ausente en la asamblea, con la que terminó la reunión de los cronistas Valencianos en Alfafar, trasladándose al cercano Centro Cultural Recreativo, donde degustaron una suculenta paella, *invitados por el Ayuntamiento.*”

També es feu lliurament del títol “membre d'honor” a la Reial Societat Econòmica d'Amics del País de València, com be diu Alfonso Rovira en la precedent Crònica, on el nostre President i el Director de dita Societat homenatjada pronunciaren unes paraules, els textos dels quals inseriem a continuació:

Paraules del president de la nostra Associació en l'acte d'atorgament del títol de “Membre d'Honor” de la Reial Societat Econòmica d'Amics de València

En l'última Assemblea de la nostra Associació de Cronistes, la XXXI dels seus ordinals, celebrada a l'octubre del 2016, a proposta de la Junta de Govern, es va prendre, per unanimitat, l'acord de concedir a la Reial Societat Econòmica d'Amics del País de València el títol de **Membre d'Honor**, sent esta la primera recompensa honorífica que atorga la nostra Associació i que prevé l'article 15 dels seus Estatuts.

La motivació del dit acord hem de trobar-la en l'actuació secular de l'homenatjada en defensa dels interessos econòmics i socials de València.

Fundada, com totes estes Societats Econòmiques, per Carles III (excepte la Basca, anterior en el temps), va tindre el seu naixement en 1776 i va ser l'única que es va crear en el regne de València, per la qual cosa, per la seua actuació, va ser una de les més dinàmiques i importants d'Espanya i, com totes, sorgeixen per a tractar de portar a la pràctica els principis i ideals de la Il·lustració, progrés, llibertat i raó, entre altres.

Amb les atribucions atorgades a estes entitats, l'Econòmica inicia el seu quefer en una economia llavors fonamentalment agrària i va fomentar la producció de la seda, per a això tot el procés per a aconseguir-la és dinamitzat amb l'ampliació del cultiu de les moreres (aliment del cuc de seda). Tota la franja pròxima al litoral marítim, des de la Plana, l'Horta de València, i singularment els pobles riberencs del Xúquer i la Safor, van incrementar la producció de morera, que redundarà en la producció sedera, aconseguint que València, en l'últim quart del segle XVIII, es convertisca en la seu principal de la matèria primera, amb la seua Llotja de la Seda, la creació de més de 3.000 telers amb 20.000 operaris i aconseguint el 40% de la total producció tèxtil sedera d'Espanya.

Però la seua actuació ho va ser en tota classe de produccions agrícoles valencianes, com l'arròs i els cereals.

Arribats al segle XIX, l'Econòmica va propiciar la creació en la Universitat de les Càtedres d'agricultura i química i singularment la creació de dos institucions senyeres: la fundació de la Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat (1878) i el Conservatori de Música (1879); l'organització de l'Exposició Regional Valenciana (1883); la creació de la Societat Arqueològica Valenciana (1871), el Patronat de la Joventut Obrera (1884) i l'Institut Taquigràfic (1881).

Intervenint en els projectes emblemàtics que a València impulsava el marquès de Campo, com l'enllumenat públic de gas, la portada de l'aigua potable i les línies de ferrocarrils.

I ja en el segle XX, va organitzar la IV Assemblea Nacional Econòmica, celebrada a València (1914) i el Congrés Nacional de Màquines i Motors de Reg(1921).

Els canvis polítics, econòmics i socials que durant este segle es produïxen a

Espanya, repercuteixen en estes Societats. Moltes desapareixen i altres, com la valenciana, subsisteixen pel bon fer d'alguns dels seus dirigents. Hem de destacar a Joaquín Maldonado, que va salvar el magnífic arxiu i biblioteca en un pis seu, i el seu mandat, de més de 20 anys, seguit per José Antonio Perelló Morales (1983-85) de 3 anys, i a este, Francisco Oltra Climent, elegit en 1985 i, amb un llarg mandat com a Director, Oltra és el gran reformador, un Director certament singular que, no sols aconsegueix salvar la institució, sinó que la porta i llança cap als actuals objectius, convertint-la en una entitat sociocultural, independent i plural, que ve desenvolupant la seua activitat per mitjà de conferències, taules redones, exposicions, concerts, publicacions, etcètera.

No hi ha dubte que Oltra, hui justament nomenat pels socis de l'Econòmica com a Director Honorari, passarà a la història de la institució com a pedra clau i angular d'eixe gran arc format per les múltiples i seculars actuacions i activitats de l'Econòmica valenciana, que hui segueix els seus destins dirigits per una altra singular persona, la del seu Director Vicente Cebolla, que el seu bon fer és ja patent, mantenint el positiu i brillant actuar de l'Entitat.

Respecte al suport i ajuda de l'Econòmica a la nostra Associació de Cronistes, puc dir que, l'any 2004 va rendir un homenatge a set entitats valencianes, entre elles la nostra, que van crear el col·lectiu de “valencians solidaris”, que treballem en favor de la societat civil valenciana i la nostra cultura.

Vam tindre molts anys de reunions en la seu de l'Econòmica i, quan es va compondre, impulsat pel Cronista d'Aspe, el pasdoble "Cronistes valencians", bella composició musical de Daniel Abad, es va pensar a editar-la en CD, però la duració, d'uns tres minuts, no omplia eixa gravació. Per a possibilitar l'CD, l'Econòmica ens va cedir que gravàrem el seu poema simfònic "Luces y Sombras", que Ferrer Ferrán va compondre per a l'entitat, al celebrar el 225 aniversari de la seua fundació, i l'Econòmica es va adherir a la concessió de la medalla d'or de la ciutat que ens va ser concedida en 2014 per l'Ajuntament de València.

Per totes les raons dites, voreu que les motivacions d'esta concessió honorària dels Cronistes valencians en favor de la Reial Societat Econòmica d'Amics del País de València estan justificades per a atorgar a esta entitat el títol de Membre d'Honor de la nostra Associació de Cronistes.

Per això, en nom vostre i de la Junta de Govern que tinc l'honor de presidir, faig entrega al Director de l'Econòmica d'esta placa que referenda este nomenament, amb la meua més cordial felicitació.

Paraules del Director de la Reial Societat Econòmica d'Amics del País de València

Amics Cronistes del Regne de València, Sr. Secretari, benvolgut Paco Momblanch:

Vull agrair a l'assemblea de l'Associació de Cronistes Oficials del Regne de València la deferència de atorgar la condició de Membre Honorari com a Cronista a la Societat Econòmica d'Amics del País de València. Per a mi és un gran honor rebre aquesta consideració, en representació de la Junta de Govern de la Societat Econòmica i de la mà de persones tan il·lustres.

Al Regne de València la història es va reflectir des del seu inici en cròniques com el llibre dels Fets de Jaume I, les cròniques de Bernat Desclot, de Ramón Muntaner, Pere el Cerimoniós, o la de Pere Beuter i Martí de Viciana mes tard, totes elles amb la visió particular del cronista. Més recentment el cronista de València y catedràtic d'història a la Universitat de València Vicent Boix que fou soci de la "Societat" com li deien a la Econòmica al segle XIX, que deixà testimoni de la visió històrica de la Xàtiva i la València de l'època, també fou soci Teodoro Llorente, esmentat a la conferència del Cronista Sr. Pérez Puche.

Els cronistes representeu un pas importantíssim en la tasca diària de reflectir els fets històrics, escrits de primera mà. On es fa la veritable història que potser altres historiadors compendiaran, o interpretaran, però les cròniques deixen constància com a actes notariaus dels esdeveniments més propers i contats en temps present.

Ambdós Societats, la de Cronistes i la Econòmica formem part de la Societat Civil Valenciana i tenim en comú l'interès per la cultura, el coneixement, la història i àdhuc compartim un grapat de socis que ho són de totes dues. Per a la RSEAPV també resulta d'importància cabdal el manteniment i custòdia de l'arxiu i biblioteca dels segles XVIII i XIX, oberta a qualsevol investigador interessat, on es recullen documents importants per a l'estudi de la nostra història, que ha estat base de moltíssims estudis i tesis doctorals al llarg d'aquest temps i que vos convida a visitar a la web o físicament, si escau, i consultar-la.

Entenc que el vostre reconeixement, tot i que és la actual junta la que té l'honor de recollir-lo, ho és a la llarga trajectòria del postres associats, juntes de Govern i Directors al llarg de més 240 anys d'història i que ens han atorgat el prestigi, des que un grup de persones abraçaren el pensament il·lustrat i basant-se en la raó, la promoció i la protecció de la cultura i la ciència, la formació tant la bàsica com la artesanal, la artística, la professional o la universitària procuraren que el coneixement i la tecnologia arribara als sectors econòmics amb més possibilitats a cada època, per a millorar el benestar, desenvolupant el progrés econòmic i social dels valencians.

És voluntat de la nostra Societat continuar amb els objectius il·lustrats, adaptant-nos als temps actuals i amb la col·laboració d'amics com vosaltres. Moltes gràcies per la vostra amistat i reconeixement.

Vicent Cebolla i Rosell, director

Així mateix, hem de destacar el viatge cultural a Guadalajara i La Alcarria, que va tindre lloc els dies 26 a 29 d'octubre, amb assistència de 30 persones entre Cronistes i familiars. La Crònica de dit viatge, que trasllada el nostre referit col·lega Alfonso Rovira, ho descriu perfectament i diu així:

Viaje cultural a La Alcarria

Por Alfonso Rovira. Cronista Oficial de Alzira.

Organizado por Francisco Momblanch, presidente de la Asociación de Cronistas del Reino de Valencia, un grupo de 30 valencianos realizaron una visita a pueblos de La Alcarria, acompañados de José Serrano Belinchón. Escritor, periodista y profesor emérito de filología. Autor de numerosos libros sobre las provincias de Guadalajara y Cuenca, amigo personal de este cronista, que nos acompañó en esta interesante visita, que trazó unas líneas sobre este recorrido, al que hemos añadido unas fotografías.

“Misión Cumplida

Dos días con mis amigos de Valencia, cronistas oficiales en su mayor parte, mostrándoles algo de lo más exquisito de la provincia de Guadalajara, ha sido mi última actividad, con la satisfacción de haberlos visto impresionados por lo mucho -y tan excelente- que nuestras tierras tienen para ofrecer a quienes no la conocen.

Hita del Arcipreste fue la primera parada en la mañana del viernes: breve explicación sobre la persona y la obra del histórico Juan Ruiz, y por razón de justicia sobre la persona, y la obra a favor de la cultura en torno a Hita, de nuestro amigo de tan feliz recuerdo, el profesor Criado de Val, fallecido hace apenas unos meses. Primera sesión de fotografías (no menos de veinte cámaras durante el viaje), y de nuevo en carretera con dirección a Atienza, previa parada en Jadraque como preámbulo. Atienza, la histórica Villa Realenga, causo una fuerte impresión al grupo desde el primer momento. Durante un par de horas vimos lo más representativo, que es mucho, y donde contamos con la ayuda de don Agustín, el párroco, que puso a nuestra disposición todo lo que en principio nos pudo interesar: iglesias, pequeño museo de la Caballada, siempre con la orientación y explicación oportuna del guía, es decir, de quien esto escribe.

Comida, un poco fuera de hora en el Parador Nacional “Castillo de Sigüenza”, capitalidad de la diócesis en donde estaríamos toda la tarde: el Castillo, la Catedral con todo su inmenso contenido, tanto histórico como artístico; Museo de Arte Religioso, enterramiento del obispo don Jesús Pla y Gandía, tan recordado, y paisano -de Agullent- del gran grupo de visitantes. Con las primeras estrellas hicimos el viaje de regreso a la capital, en busca del descanso del día, y que reiniciamos en la sesión el sábado 28.

En la mañana del sábado, comenzamos el verdadero viaje a la Alcarria, con destino a Torija primero, y de Brihuega y Pastrana después. En Torija estuvimos viendo su espectacular castillo después de su restauración y puestas al servicio de la cultura de estas tierras, que bien merece una visita. Muchas fotografías con el “Templario” sentado en la penumbra, quien resulta cuando menos sorprendente.

Y Brihuega después. La fuente Blanquina, con sus impresionantes doce caños manando en línea abundantemente, de la que yo creo que bebimos todos, y después Plaza del coso y Entrada a la llamada Cueva Árabe, que tanto impresionó al grupo. En la región valenciana no suelen existir cuevas de ese tipo, y tantas en Castilla aunque menos espectaculares; muchas todavía en uso para guardar, y algunas para fabricar por métodos arcaicos, el buen vino de la tierra en varios de nuestros pueblos. Un vistazo a la vega del Tajuña desde el mirador que en Brihuega llaman Los Guinches, en el Prado de Santa María, Y con el tiempo justo salida hacia Pastrana. En la Villa Ducal comida en el restaurante del extinto convento de San Francisco, que nos causó una grata impresión, y después la ruta obligada con lo más importante, y más a mano, que se puede conocer de Pastrana: La Colegiata primero, y el Palacio. A muchos se les pudo hasta cortar la respiración ante la estampa de los famosos “Tapices de Pastrana” y del museo de arte religioso anejo al mismo edificio.

El panteón de los Mendozas, con la figura estelar de la tumba de doña Ana de la Cerda, princesa de Éboli y de su marido Ruy Gómez de Silva. La sorpresa, también para mí, fue conocer el interior del Palacio Ducal una vez restaurado. No lo había visto. Excepcional, digno de los personajes históricos que lo ocuparon y de todo lo que nosotros esperamos y deseamos para Pastrana. Mi felicitación a las señoritas que nos sirvieron de guías tanto en la Colegiata como en el Palacio. Aunque jóvenes las dos, se desenvuelven en un grado de profesionalidad altísimo, que considero justo destacar.

Con la visita a la capital en la mañana del domingo, en la que no me ha sido posible acompañarles, ha terminado la gira de treinta visitantes levantinos, que pusieron buena cara al producto de la tierra: la miel, que se llevaron un interesante surtido.

El domingo 29, acompañados del guía local, Manuel Granado, visitaron monumentos de la capital, Guadalajara, como el Palacio del Infantado, el convento de la Piedad, palacio de la Cotilla y el panteón de la duquesa del Sevillano, regresando por la tarde a Valencia.

José Serrano.

Nous Cronistes s’han incorporat en el curs del passat exercici a la nostra Associació, de la qual cosa ja hem donat nota complida en els precedents “Cronicó”. Amb tot i això, en estes línies voldria fer constar les tristes notícies que hem hagut de donar amb la desaparició d’alguns del nostres companys i que ara novament vull recordar com són: Juan Molerés Ibor, cronista de Sollana, Jesús E. Hernández Sanchis, cronista d’Albal, Salvador García Llopis, cronista de Rafelbunyol, i mentre escric estes línies m’acabe d’assabentar de la mort del cronista Francesc Roca Traver, cronista de Torreblanca. Que tots descansen en pau.

Finalment, vull recordar-vos que en el present any 2018 correspon celebrar Assemblea General, XXXII dels seus ordinals, que es troba en estudi per la Junta de Govern, i de la que en futura comunicació tindreu puntual notícia. Rebeu, amb molt d’afecte, una cordial salutació del vostre company.

Francisco de P. Momblanch García,
President.